ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

- Հայցի հարուցումը.
- Գործին մասնակցող անձանց կազմը.
- Գործը դատաքննության նախապատրաստելու նշանակությունը, խնդիրները և նպատակը.
- Գործը դատաքննության նախապատրաստելու ընթացքում կատարվող գործողությունները.

ՀԱՅՑԻ ՀԱՐՈՒՑՈՒՄԸ.

Հայցադիմումը վարույթ ընդունելու և դրանում առկա անհստակությունները դատաքննության նախապատրաստելու փուլում շտկելու դատարանի պարտականությունը՝ անձի դատարան դիմելու և դատարանի մատչելիության իրավունքների ապահովման տեսակետից:

Բանկի կողմից ներկայացվել է հայցադիմում՝ գումարի բռնագանձման պահանջի մասին: Մասնավորապես Բանկը պահանջել է բռնագանձել 970 000 ՀՀ դրամ, որից 500 000 ՀՀ դրամը վարկային պայմանագրով նախատեսված վարկի մայր գումարը, 300 000 ՀՀ դրամ չվճարված տոկոսները և 170 000 ՀՀ դրամ վարկային պայմանագրով սահմանված տույժերը:

ՄԻԵՂ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄ

Ներպետական դատավարական կարգի համաձայն հնարավոր է, որ դիմողից պահանջվի հայցը կամ գանգատը, այդ թվում՝ փաստական հիմքերն ու իրավական փաստարկները գրավոր ներկայացնել՝ ըստ տրված ձևանմուշի: Այդուհանդերձ, այս պահանջը չպետք է հանգեցնի ծայրահեղ ֆորմալիզմի, և հարկ է, որ **ներպետական դատարանները սեփական նախաձեռնությամբ գործի հանգամանքների որոշակի ուսումնասիրություն կատարեն՝ դիմողի փաստարկներն ըստ էության** proprio motu **կարգով գնահատելու համար, նույնիսկ եթե դրանք ձևակերպված չեն եղել բացարձակ պարզորոշ կամ ճշգրիտ կերպով** (Դաթելը (No2. ընդդեմ Լյուքսեմբուրգի (Dattel) (No2) v. Luxembour, պարագրաֆ 36-77)

ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԿԱՉՄԸ

1) **կողմերը.**
2) **երրորդ անձինք.**
3) **դիմողները**

ՎԵՃԻ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԻՆՔ

Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձինք կարող են գործի մեջ մտնել դիմումի հիման վրա, <u>եթե նույնն է վեճի առարկան:</u>

ԳՈՐԾԸ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

- վիճելի իրավահարաբերության բնույթը և կիրառման ենթակա օրենսդրությունը որոշելը,
- դատավարության մասնակիցների կազմը ճշտելը և նրանց մասնակցությունն ապահովելը
- գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները (ապացուցման առարկան) որոշելը,
- ապացույցների բավարար համակցության ձևավորումը (ապացույցների կենտրոնացումը) ապահովելը:

ԳՈՐԾԸ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿԸ.

- ապացուցում պահանջող փաստերի շրջանակը որոշելը և ապացուցման պարտականությունը կողմերի միջև բաշխելը (ապացույցների բավարար համակցության ձևավորումը)
- ապացույցներ ներկայացնելու հնարավորությունը ապահովելու անհրաժեշտությունը և ապացուցման պարտականությունը կողմի վրա չդնելու դատավարական հետևանքները:

ԳՈՐԾԸ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵԼԸ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԳՈՐԾԵՐՈՎ

- ապացուցում պահանջող փաստերի քննարկում
- հայցի ապահովում
- ապացուցման բեռի բաշխում

ՀԱՅՑԻ ՀԻՄՔ ԵՎ ԱՌԱՐԿԱՆ (ՏԵՍՈՒՆՉԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՐՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ)

- Հայցի հիմքը՝
  - ✔ փաստական հիմք՝ իրավաբանական փաստեր
  - ✔ իրավական հիմք՝ իրավական նորմեր, որոնք կարգավորում են իրավահարաբերությունը (որը նշելու դեպքում առաջ է գալիս այդ հիմքից բխող փաստական հանգամանքները նշելու պարտականություն)
- Հայցի առարկան՝ նյութաիրավական պահանջ
- Հայցի օբյեկտը

ՀՀ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի նախագիծ

Գործի նոր քննության ժամանակ հայցի առարկան և հիմքը փոխելու արգելք:

ՀԱՅՑԻ ՀԻՄՔԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՈՐՈՇԱԿԻՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԻՑ

- *ՀՀ քաղ.դատ օր.109-րդ հոդվածի 2-րդ կետ՝*
- *Դատարանը կարճում է գործի վարույթը, <u>եթե՝ նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին **միևնույն հիմքերով** վեճի</u> վերաբերյալ առկա է դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճիռ, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 110 հոդվածի 3-րդ կետով նախատեսված դեպքի.*
- *արդյոք հայցի հիմքում դրված ապացույցի ներկայացումը նոր հայցով կարող է համարվել այլ հիմքով հայցի ներկայացում:*

ԱՊԱՑՈՒՅՑԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ

Այն իրավաբանական փաստերի շրջանակը, որոնք էական նշանակություն ունեն գործի լուծման համար և ենթակա են պարզման գործի քննության ընթացքում:

ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ

Ապացուցման առարկան որոշելիս Դատարանի կողմից հաշվի են առնվում՝

- հայցի կամ դրա դեմ բերվող առարկությունների հիմքում ընկած փաստերը
- վիճելի իրավահարաբերությունը կարգավորող իրավանորմում մատնանշված փաստերը

ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՇԽՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՎ ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

- Ընդհանուր կանոն՝ գործին մասնակցող յուրաքանչյուր անձ պետք է ապացուցի իր վկայակոչած փաստերը (ՀՀ քաղ.դատ.օր. 48-րդ հոդված)
- Հատուկ կանոն՝ ապացուցման պարտականությունը բաշխումը օրենքով սահմանված կարգով:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, անդրադառնալով աշխատողին չվճարված գումարների վերաբերյալ գործերով ապացուցման պարտականությունը բաշխելու հարցին, գտել է, որ տվյալ դեպքում գումարը վճարված լինելու ապացուցման պարտականությունը կրում է գործատուն, քանի որ միայն գործատուն կարող է ներկայացնել համապատասխան ապացույց:

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 48-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 7-ՐԴ ՄԱՍ

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 7-րդ մասի համաձայն՝ Կողմերն իրավունք չունեն ոչնչացնելու կամ թաքցնելու որևէ ապացույց կամ այլ եղանակով խոչընդոտելու դրա հետազոտմանը և գնահատմանը՝ դատավարության մյուս կողմի համար անհնարին կամ դժվարին դարձնելով ապացույցներ հավաքելը և ներկայացնելը: Նման փաստերի առկայության դեպքում դատարանը խոչընդոտող կողմի վրա է դնում հակառակը ապացուցելու պարտականությունը (օրինակ՝ փորձաքննության նշանակման ելակետային տվյալները պատասխանողի մետ գտվելու դեպքում)

ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ԵՎ ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՇԽԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Օրինակ՝ Նեգատոր հայցի դեպքում ապացուցման առարկան են կազմում՝

նեգատոր հայցերի ապացուցման առարկան կազմող փաստերն են՝

- հայցվորը հայցի հարուցման պահին պետք է լինի գույքի սեփականատեր կամ այլ օրինական (տիտղոսային) տիրապետող,
- հայցի ներկայացման պահին պետք է առկա լինի երրորդ անձի կողմից թույլ տրված այնպիսի գործողություն կամ անգործություն, որը խոչընդոտի գույքի սեփականտիրոջը կամ օրինական (տիտղոսային) այլ տիրապետողին օգտագործել և/կամ տնօրինել գույքը)
- **գույքի օգտագործմանը և/կամ տիրապետմանը խոչընդոտող գործողության կամ անգործության իրավական լինելու փաստը:**

ՇԻՆՃՈՒ ԳՈՐԾԱՐՔԻ ԱՆՎԱՎԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԱՊԱՅՈՒՅՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԵՒ ԱՊԱՅՈՒՅՄԱՆ ԲԵՌԻ ԲԱԺԽՄԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻ

- *օրենքով սահմանված ձևին համապատասխանող գործարքի առկայությունը.*
- *այդ գործարքը վիճարկելու իրավունք ունենալը (շահագրգիռ անձ հանդիսանալը).*
- *գործարքը կնքելիս կողմերի իրական կամարտահայտությունը .*
- *վիճարկվող գործարքում նշված քաղաքացիական իրավահարաբերություններից տարբերվող՝ իրականում այլ քաղաքացիական իրավահարաբերությունների առկայությունը.*
- *կողմերի միջև իրականում առկա քաղաքացիական իրավահարաբերությունները վիճարկվող գործարքով քողարկելու նպատակի առկայությունը:*

ԱՊԱՑՈՒՅՄԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՇԽՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՎ ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՆՈՆՆԵՐ: ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Օրինակ՝ կնքվել է վարձակալության պայմանագիր, որի համաձայն՝ վարձակալության վճարը սահմանվում է ամսեկան 150.000 ՀՀ դրամ: Վճարումը կատարվում է կանխիկ եղանակով՝ մինչև տվյալ ամսվա վերջին օրացույցային օրը: Վարձատուն հայց է ներկայացնում դատարան՝ պահանջելով բռնագանձել չվճարված վարձավճարի գումարները: Վարձակալը առարկում է հայցի դեմ՝ նշելով, որ իր կողմից պատշաճ կերպով կատարվել է վարձակալության վճարը վճարելու պարտականությունը, ինքը պարտք չունի:

Ներկայացվել է X հոդվածում հրապարակված տեղեկությունները որպես զրպարտություն հերքելուն պարտավորեցնելու պահանջ: Պատասխանողն առարկել է ներկայացված պահանջի դեմ և նշել է, որ հայցվորը չի ներկայացրել որևէ ապացույց այն մասին, որ հրապարակված տեղեկությունները չեն համապատասխանում իրականությանը:

- **Գործին մասնակցող անձի վկայակոչած փաստը ժխտող անձի (հասարակ ժխտում)վրա չի կարող դրվել ժխտումն ապացուցելու պարտականություն:**

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹՅՈՒՆԸ՝

Ա-ի կողմից փաստաբան չհանդիսացող Բ-ին (Բ-ն Ա-ի ոչ հարազատ եզբայրն է) տրվել է հասարակ գրավոր ձևով կազմված լիազորագիր դատարանում որպես ներկայացուցիչ հանդես գալու համար: Ա-ի կողից Բ-ին տրված դատարանում գործը վարելու լիազորագրում ներկայացուցչին իրավունք է տրվել այլ անձի փոխանցելու լիազորագրով իրեն տրված լիազորությունները: Բ-ն իր հերթին կազմել է լիազորագիր և Ա-ի կողմից իրեն տրված լիազորությունները փոխանցել է փաստաբան հանդիսացող Գ-ին ևս հասարակ գրավոր ձևով կազմված լիազորագրով: Արդյոք Ա-ի կողից Բ-ին և Բ-ի կողմից Գ-ին տրված լիազորագրերը կազմվել են օրենքի պահանջների պահպանմամբ:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹՅՈՒՆ

- լիազորությունների ստուգում (ներկայացուցչությունը դատարանում)՝
- Ներկայացուցչի և ներկայացվողի ազգակցական կապի պարզումը
- Օրինական ներկայացուցիչներ
- Իրավաբանական անձի, ինչպես նաև իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող կառավարչական, սոցիալ-մշակութային, կրթական կամ ոչ առևտրային բնույթի այլ գործունեություն իրականացնող կազմակերպության շահերի ներկայացումը
- Դատական ներկայացուցչությունը իրավաբանական խորհրդատվություն և օգնություն մատուցող իրավաբանական անձանց կողմից
- վերալիազորում

ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԱՌԿԱ ԼԻՆԵԼ ԲԱՑԱՌԱՊԵՍ ԼԻԱԶՈՐԱԳՐՈՒՄ ՆՇՎԱԾ ԼԻՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

- Ստորագրելու հայցադիմումը,
- Գործը հանձնելու արբիտրաժային տրիբունալին,
- Ամբողջովին կամ մասնակի հրաժարվեկու հայցային պահանջներից և ընդունելու հայցը,
- Փոխելու հայցի առարկան կամ դրա հիմքը,
- Փոխելու հայցային պահանջների չափը,
- Կնքելու հաշտության համաձայնություն,
- Այլ անձի փոխանցելու լիազորությունները (վերալիազորում),
- Բողոքարկելու դատական ակտը:

ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԻԱՅՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

- դատական ներկայացուցչության իրականացումը որպես պարբերաբար կամ վճարովի հիմունքներով մատուցվող ծառայություն.
- դատական ներկայացուցչության իրականացումը որպես ոչ պարբերաբար կամ վճարովի հիմունքներով մատուցվող ծառայություն.